

VỀ VĂN HOÁ XINH -MUN (*)

LÊ PHẠM NGỌC QUỲNH

Xinh-mun là dân tộc có dân số tương đối ít ở nước ta. Theo Tổng điều tra dân số năm 1999, người Xinh-mun có 18.018 người, xếp thứ 34 về dân số ở Việt Nam, hiện sinh sống chủ yếu ở hai tỉnh Sơn La (16.654 người) và Lai Châu (1.331 người). Người Xinh-mun thường sinh sống ở những huyện thuộc vùng biên giới Việt – Lào, gần với người Thái nên có sự tiếp xúc, giao lưu và ảnh hưởng văn hoá với tộc người này.

Trong công cuộc Đổi Mới hiện nay, tác phẩm *Về nghiên cứu văn hoá Xinh-mun* của tác giả Trần Bình sẽ góp phần giữ gìn bản sắc văn hoá tộc người, đồng thời làm cơ sở cho việc hoạch định các chính sách để hỗ trợ phát triển kinh tế – xã hội của dân tộc Xinh-mun nói riêng và các dân tộc ít người nói chung. Ngoài ra, công trình nghiên cứu này còn nhằm phác họa một bức tranh toàn cảnh về văn hoá Xinh-mun trong thời điểm hiện tại và là những tư liệu cần thiết giúp những người quan tâm đến dân tộc này có những hiểu biết cụ thể.

Với gần 300 trang viết, ngoài phần *Lời nói đầu* và *Phụ lục* tranh ảnh, bảng biểu, sách gồm 4 chương:

Chương một: Môi trường tự nhiên và xã hội. Trong chương này, ở phần *Môi trường tự nhiên*, tác giả cho rằng, người Xinh-mun cư trú chủ yếu ở hai tỉnh Sơn

La và Lai Châu thuộc vùng Tây Bắc Việt Nam, có nhiều thuận lợi để phát triển trồng trọt, chăn nuôi. Về môi trường xã hội, họ cư trú phân tán, mật độ dân số thấp, phân hoá giàu nghèo chưa rõ rệt, nhu cầu sống thấp và đơn giản, sản xuất dựa vào khai thác tự nhiên và phụ thuộc vào tự nhiên; xã hội truyền thống mới thoát khỏi tiền giai cấp, trình độ kinh tế – xã hội thấp, chịu tác động ngày càng lớn của quá trình gia tăng dân số tự nhiên và cơ học. Người Xinh-mun cư trú xen cài trong môi trường xã hội có nhiều dân tộc với trình độ phát triển khác nhau. Trong số những dân tộc này, dân tộc Thái có dân số đông và các yếu tố về kinh tế – xã hội của họ đã có tác động không nhỏ đến sự phát triển mọi mặt của các dân tộc thiểu số khác trong khu vực. Tác giả cho rằng, “Tiếp xúc, giao lưu văn hoá giữa các tộc người đã tạo nên vùng văn hoá Tây Bắc với tính vượt trội của văn hoá Thái” (tr.45).

Chương hai: Khái quát về văn hoá Xinh-mun. Trong chương này, tác giả trình bày các loại hình văn hoá của người Xinh-mun. *Hoạt động kinh tế* của người Xinh-mun có nông nghiệp trồng trọt, chăn nuôi, thủ công gia đình, hái lượm, trao đổi buôn bán. *Văn hoá vật chất* bao gồm tập quán cư trú, trang phục, ăn uống và phương tiện vận chuyển. *Văn hoá xã hội*

của người Xinh-mun gồm có dòng họ, gia đình và hôn nhân, cưới xin, sinh đẻ và nuôi con, tang ma. Còn trong phần *Văn hoá tinh thần*, tác giả trình bày những đặc điểm về tiếng nói, tín ngưỡng và văn nghệ dân gian.

Chương ba: Những ảnh hưởng văn hoá Thái ở người Xinh-mun. Chương này, tác giả muốn làm rõ vấn đề văn hoá và giao tiếp văn hoá, những ảnh hưởng văn hoá Thái ở người Xinh-mun qua ngôn ngữ, hoạt động kinh tế, văn hoá vật chất, văn hoá xã hội và văn hoá tinh thần; những ảnh hưởng văn hoá Môn - Khơ me đối với người Xinh-mun; xu hướng phát triển hiện nay ở người Xinh-mun.

Chương bốn: Một số nhận xét và khuyến nghị. Dựa trên kết quả nghiên cứu trên, tác giả cho rằng, người Xinh-mun là cư dân bản địa thuộc nhóm ngôn ngữ Môn-Khơ me, có quá trình cư trú lâu đời ở vùng Tây Bắc Việt Nam. Trong quá trình sinh sống, người Xinh-mun đã có sự giao lưu văn hoá với các dân tộc anh em. Sự giao lưu đó diễn ra hai chiều: tiếp nhận văn hoá và ảnh hưởng văn hoá, song văn hoá Thái để lại dấu ấn đậm nét cho người Xinh-mun. Điều này cũng nói lên, văn hoá Xinh-mun hiện nay phần nào đang trong quá trình suy thoái, vì thế, cần đặt ra vấn đề bảo vệ nền văn hoá này.

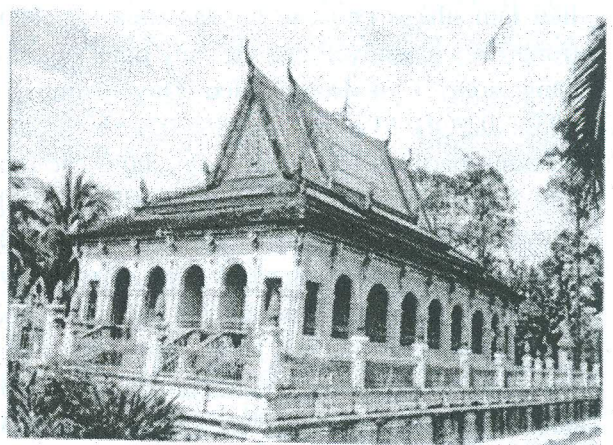
Bằng phương pháp chuyên ngành, liên ngành và bằng cái nhìn của nhà Dân tộc học, qua nhiều năm nghiên cứu tài liệu và từ thực địa, cuốn sách *Về văn hoá Xinh-mun* đã được tác giả trình bày tương đối đầy đủ và hệ thống về những đặc trưng văn hoá của tộc người này; phần nào đã làm rõ được trong văn hoá của người Xinh-mun, đâu là những nét đặc trưng

văn hoá của họ và đâu là sự ảnh hưởng từ văn hoá Thái. Trên cơ sở nghiên cứu văn hoá Xinh-mun, tác giả cũng đưa ra những nhận xét, gợi ý làm cơ sở cho việc gìn giữ và phát huy những giá trị văn hoá của tộc người này để thiết thực góp phần vào việc xoá đói giảm nghèo, bảo vệ tài nguyên thiên nhiên, môi trường sống, bảo vệ nền văn hoá chung của người Xinh-mun nói riêng và văn hoá các dân tộc nói chung.

Cuốn sách *Về văn hoá Xinh-mun* với nhiều tư liệu phong phú, cụ thể, được phân tích, so sánh và có sức thuyết phục. Đây là công trình vừa có ý nghĩa nhất định về lý luận, vừa mang ý nghĩa thực tiễn và có những đóng góp cho nghiên cứu Dân tộc học.

Xin giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

(*) Trần Bình. *Về văn hoá Xinh-mun*. Nxb. Khoa học xã hội, H. 2002, 280 tr., khổ 13 x 19 cm.

Nhà thờ của người Khơ me

Ảnh: Vũ Đình Mười